

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ. ВИРОБНИЧА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Мета заняття: проаналізувати сутність виробничої безпеки держави, розглянути основні виклики та загрози виробничій безпеці України в умовах війни, вивчити механізми забезпечення та стратегічні напрями відновлення виробничої безпеки.

План заняття:

1. Сутність виробничої безпеки
2. Стан, виклики та загрози виробничій безпеці держави
3. Оцінка рівня виробничої безпеки держави
4. Стратегічний курс та механізм його забезпечення у сфері виробничої безпеки

Ключові поняття: виробнича безпека, промисловий комплекс, конкурентоспроможність, інноваційність виробництва, основні фонди, модернізація виробництва, високотехнологічні галузі, деіндустріалізація, імпортозалежність, виробничий травматизм, охорона праці, критична інфраструктура, стратегія економічної безпеки, інноваційна екосистема, наукоємність ВВП, програма "Зроблено в Україні", SAFE

Завдання для практичної роботи

► 1. Опитування, відповіді на проблемні питання – залучення декількох студентів групи, кожному індивідуально пропонується 1 питання для відповіді та дискусія між студентами групи під керівництвом викладача.

Проблемні питання для обговорення

Розкрийте місце виробничої безпеки в системі економічної та національної безпеки

Сутність виробничої безпеки та її основні характеристики

Мета виробничої безпеки та її роль у розвитку держави

Нормативно-правове забезпечення виробничої безпеки в Україні

Характеристика стану виробничої сфери України до початку повномасштабної війни

Основні виклики виробничій безпеці в умовах війни

Вплив деіндустріалізації та військової агресії на виробничу безпеку держави

Роль високотехнологічних галузей у забезпеченні виробничої безпеки

Загрози виробничій безпеці згідно зі Стратегією економічної безпеки до 2025 року

Показники оцінки рівня виробничої безпеки та їх інтерпретація

Стратегічні напрями відновлення виробничої безпеки України

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Роль міжнародної підтримки (SAFE, EDF) у забезпеченні виробничої безпеки
Політика "Зроблено в Україні" як інструмент забезпечення виробничої безпеки

► 2. Засвоєння матеріалу – розв'язок завдань в письмовій та усній формі.

Завдання 1. Знайти відповідність базових термінів категоріального апарату економічної безпеки та трактування його сутності:

№ з/п	Термін	Трактування сутності
1	Виробнича безпека	А) здатність промислового комплексу країни гарантувати сталий економічний розвиток, ефективно реагувати на внутрішні й зовнішні загрози, забезпечувати стабільність і зростання виробництва
2	Високотехнологічне виробництво	Б) процес створення продуктів або інноваційних процесів з використанням наукових і технічних знань, що забезпечує значний внесок у науково-дослідні розробки
3	Інноваційна економіка	В) економіка, в котрій більшу частину ВВП забезпечено діяльністю з виробництва, обробки, зберігання і розповсюдження інформації і знань
4	Деіндустріалізація	Г) тривале скорочення частки промисловості у ВВП, втрата потенціалу виробництва технологічно складної продукції
5	Наукоємність ВВП	Д) витрати на виконання наукових досліджень як частка від ВВП
6	Імпортозалежність	Е) зростання частки імпорту у внутрішньому споживанні промислової продукції
7	Критична інфраструктура	Є) об'єкти, системи та мережі, порушення функціонування яких може призвести до серйозних наслідків для національної безпеки
8	Виробничий травматизм	Ж) нещасні випадки, травми та професійні захворювання, які виникають на виробництві внаслідок порушення норм безпеки
9	SAFE	З) фінансовий інструмент ЄС обсягом 150 млрд євро для стимулювання спільного виробництва оборонної продукції
10	Європейський фонд оборони (EDF)	І) програма ЄС, що інвестує кошти у створення інноваційної оборонної промисловості в Європі

Завдання 2. Проаналізуйте основні законодавчі акти в сфері забезпечення виробничої безпеки та заповніть таблицю:

Нормативний документ	Основні положення	Роль у забезпеченні виробничої безпеки
Закон України "Про охорону праці"		
Закон України "Про безпеку та здоров'я працівників на роботі"		
Стратегія економічної безпеки України до 2025 року		
Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року		

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

НПАОП (Нормативно-правові акти з охорони праці)		
---	--	--

Завдання 3. Знайдіть відповідність між загрозами виробничій безпеці та заходами їх нейтралізації:

№ з/п	Загроза	Захід нейтралізації
1	Критичне скорочення промислового виробництва	А. Розвиток високотехнологічних галузей, модернізація основних фондів, впровадження інновацій
2	Деіндустріалізація економіки	Б. Державна підтримка промисловості, програми індустріалізації, залучення інвестицій
3	Висока імпортозалежність	В. Політика імпортозаміщення, розвиток національного виробництва, диверсифікація поставчань
4	Руйнування інфраструктури внаслідок війни	Г. Програми відновлення, міжнародна підтримка, захист критичної інфраструктури
5	Зношеність основних фондів	Д. Програми модернізації, доступні кредити 5-7-9%, залучення приватних інвестицій
6	Втрата трудового потенціалу	Є. Створення робочих місць, соціальні гарантії, програми для ветеранів
7	Кібератаки на промислові об'єкти	Ж. Впровадження систем кіберзахисту, навчання персоналу, міжнародна співпраця
8	Недостатність фінансування	З. Грантові програми, державно-приватне партнерство, європейські фонди (SAFE, EDF)
9	Низький рівень технологічності	І. Розвиток інноваційної екосистеми, підтримка стартапів, інвестиції в R&D

Завдання 4. Зазначте, які позиції відносяться до основних характеристик виробничої безпеки (позначте знаком «+»):

- Ефективне використання виробничих потужностей
- Забезпечення продовольчої безпеки
- Інноваційність виробництва
- Конкурентоспроможність продукції
- Недопущення проявів тероризму
- Стійкість до загроз
- Розширене відтворення виробництва
- Дотримання законодавства про власність
- Модернізація та оновлення основних фондів
- Непорушність кордонів держави

Завдання 5. Проаналізуйте класифікацію високотехнологічних галузей за ОЕСР та визначте перспективи їх розвитку в Україні:

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

Високотехнологічна галузь	Поточний стан в Україні	Перспективи розвитку	Необхідні заходи
Інформаційні технології (ІТ)			
Аерокосмічна галузь			
Фармацевтична галузь			
Електроніка та телекомунікації			
Медична та оптична техніка			

► 3. Перевірка засвоєного матеріалу – проведення тестування в письмовій формі.

Тестові завдання:

1. Виробнича безпека це –

А. здатність промислового комплексу країни гарантувати сталий економічний розвиток, ефективно реагувати на загрози

Б. тільки система охорони праці на підприємствах

В. захист від промислових аварій

Г. контроль за якістю продукції

Д. система міжнародних стандартів виробництва

2. До основних характеристик виробничої безпеки відносяться всі перераховані, ОКРІМ:

А. ефективного використання виробничих потужностей

Б. інноваційності виробництва

В. повної енергетичної незалежності

Г. конкурентоспроможності

Д. стійкості до загроз

3. До основних характеристик виробничої безпеки НЕ НАЛЕЖИТЬ:

А. Ефективне використання виробничих потужностей

Б. Інноваційність виробництва

В. Конкурентоспроможність

Г. Стійкість до загроз

Д. Просте відтворення

4. До основних викликів виробничій безпеці України НЕ відноситься:

А. критичне скорочення промислового виробництва

Б. втрата трудового потенціалу

В. надлишок кваліфікованих кадрів

Г. погіршення технічного стану виробничих об'єктів

Д. військові ризики та воєнна агресія

5. Деіндустріалізація економіки означає:

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

- А. розвиток промисловості
- Б. тривале скорочення частки промисловості у ВВП
- В. збільшення експорту промислової продукції
- Г. модернізацію виробництва
- Д. впровадження інновацій

6. За класифікацією ОЕСР до високотехнологічних галузей відносяться всі перераховані, ОКРІМ:

- А. галузі інформаційних технологій
- Б. аерокосмічної галузі
- В. сільського господарства
- Г. фармацевтичної галузі
- Д. виробництва електроніки та телекомунікаційного обладнання

7. Наукоємність ВВП України складає:

- А. 0,77%
- Б. 2,5%
- В. 4,3%
- Г. 5,8%
- Д. 1,5%

8. Високотехнологічні галузі формують в Україні:

- А. 15% ВВП
- Б. 20% ВВП
- В. 6% ВВП
- Г. 25% ВВП
- Д. 10% ВВП

9. До стратегічних напрямів виробничої безпеки НЕ відноситься:

- А. пріоритетний розвиток промисловості
- Б. повна відмова від промислового виробництва
- В. забезпечення стійкості виробничої сфери
- Г. гарантування економічної незалежності
- Д. інтеграція у європейський економічний простір

10. SAFE (Support for Ammunition and armaments for Europe) – це:

- А. програма гуманітарної допомоги
- Б. фінансовий інструмент ЄС обсягом 150 млрд євро для стимулювання виробництва оборонної продукції
- В. програма енергетичної безпеки
- Г. освітня програма
- Д. програма медичної допомоги

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

11. Політика "Зроблено в Україні" спрямована на:

- А. тільки експорт продукції
- Б. стимулювання внутрішнього виробництва, залучення інвестицій
- В. тільки імпорт товарів
- Г. закриття підприємств
- Д. скорочення робочих місць

12. Механізм реалізації стратегічного курсу виробничої безпеки включає всі елементи, ОКРІМ:

- А. державного управління і координації
- Б. моніторингу і оцінки стану
- В. повної приватизації всіх підприємств
- Г. інвестицій у модернізацію
- Д. забезпечення ресурсної бази

13. До загроз виробничій безпеці відносяться всі перераховані, ОКРІМ:

- А. деіндустріалізації економіки
- Б. імпортозалежності
- В. високої інноваційної активності
- Г. військової агресії
- Д. зношеності основних фондів

14. Процес створення продуктів або інноваційних процесів з використанням наукових і технічних знань, що забезпечує значний внесок у науково-дослідні розробки, передові технології та наукоємну продукцію – це:

- А. індустріалізації економіки
- Б. високотехнологічне виробництво
- В. прискорене відтворення
- Г. промислове виробництво
- Д. немає вірної відповіді

15. До кіберзагроз виробничій безпеці відносяться:

- А. загрози у вигляді DDoS-атак, компрометації систем управління SCADA, шкідливого ПЗ
- Б. низький рівень ефективної конкуренції, недостатня державна підтримка
- В. зростання витрат на імпорту сировину та матеріали, висока енерго- та матеріалоємність виробництва
- Г. недостатність інвестицій у модернізацію і оновлення виробництва
- Д. низький рівень технологічності та впровадження новітніх технологій

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ

► 4. Самостійна робота

Презентація індивідуальних доповідей – виступ студента (не більше 5 хвилин) із підготовленою презентацією (використовуючи редактори презентацій Microsoft Office PowerPoint, Google Презентації, онлайн сервіс Prezi.com та ін.) за даною темою. Після доповіді відбувається дискусія між студентами на презентовану тему.

Доповіді

1. Німецький досвід індустріалізації 4.0: уроки для України.
2. Роль інноваційної екосистеми у забезпеченні виробничої безпеки.
3. Високотехнологічні галузі України: стан та перспективи розвитку.
4. Політика "Зроблено в Україні" як інструмент підтримки національного виробника.
5. Відновлення промислового потенціалу України в повоєнний період.
6. Кіберзагрози критичній інфраструктурі: виклики для виробничої безпеки.
7. Інтеграція України до європейського оборонно-промислового комплексу. Програма SAFE та її значення для розвитку оборонної промисловості України.

Використана література:

1. Закон України "Про охорону праці" № 2694-ХІІ від 14.10.1992 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.
2. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року / Указ Президента України від 11 серпня 2021 року № 347/2021 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021>.
3. Стратегія розвитку високотехнологічних галузей до 2025 року [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>.
4. Офіційний сайт програми "Зроблено в Україні" [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://madeinukraine.gov.ua>.
5. European Defence Fund [Electronic resource]. Access mode: <https://defence-industry-space.ec.europa.eu/>.
6. OECD Science, Technology and Innovation Outlook [Electronic resource]. Access mode: <https://www.oecd.org/>.